

Maja Glušac, znanstvena novakinja
Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Katedra za suvremeni hrvatski jezik
mglusac@ffos.hr

SLAVONSKI DIJALEKT U DNEVNIM NOVINAMA

U radu se propituje odnos hrvatskoga standardnog jezika prema funkcionalnim stilovima, osobito prema publicističkome stilu te se navode osnovna obilježja toga stila. Na građi koja obuhvaća dnevne novine *Glas Slavonije*, *Slavonski dom* i *Vinkovački list* navode se jezične osobine slavonskoga dijalekta. Propituje se i njihova učestalost, ovisnost o određenoj tematici te utjecaj standardnoga jezika na promjene u slavonskom dijalektu.

Ključne riječi: slavonski dijalekt, publicistički stil, novine

1. PUBLICISTIČKI FUNKCIONALNI STIL HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA

Obilježje polifunkcionalnosti hrvatskoga standardnog jezika pretpostavlja njegova različita oživotvorenja, odnosno ostvarivanje u nekoliko funkcionalnih stilova. Postojanje pet funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika treba uzimati uvjetno jer su i granice među njima vrlo uvjetne, a stilovi se međusobno prožimaju.¹ Ipak, s obzirom na odnos prema normi i stupanj individualne slobode razlikuje se pet funkcionalnih stilova hrvatskoga jezika: književnoumjetnički, razgovorni, publicistički, administrativni i znanstveni funkcionalni stil. Takvi su nazivi zastupljeni u *Hrvatskome jezičnom savjetniku* (1999) te u knjizi *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* (2005). Međutim, u jezikoslovnoj se literaturi javlja različito nazivlje: u *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* J. Silića i I. Pranjkovića (2005) za administrativni se stil upotrebljava naziv administrativno-poslovni, a K. Bagić (1997) govori o beletrističkom stilu. Javlja se i problem određenja (ne)pripadnosti razgovornog i književnoumjetničkog stila funkcionalnim stilovima: u *Gramatici hrvatskoga jezika* S. Babića i S. Težaka (2005) razgovorni se jezik ne smatra stilom jer nije dijelom književnoga jezika, a K. Bagić (1997) smatra da beletristički stil ne pripada funkcionalnim stilovima, već da je riječ o nadstilu.

¹ Dokaz je tomu i raščlamba Marine Katnić-Bakaršić u knjizi *Stilistika* (2007) gdje se razlikuje sakralni, znanstveni, administrativni, razgovorni, književnoumjetnički, žurnalistički, publicistički, reklamni, stripovni, retorički, esejistički i scenaristički stil.

Razlikovanje novinarstva od publicistike² uvjetovalo je i postojanje različitih naziva za publicistički stil: J. Silić (1997) naziva ga novinarskim, a u knjizi *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika* (2006) kao i u *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (2005) novinarsko-publicističkim; S. Babić i S. Težak u *Gramatici hrvatskoga jezika* (2005) nude naziv novinski stil. U ovome će se radu upotrebljavati naziv publicistički stil.

1.1. Obilježja publicističkog stila i odnos prema standardnom jeziku

Standardni se jezik definira kao "autonoman vid jezika, uvijek normiran i funkcionalno polivalentan" (Brozović, 1970: 127), pri čemu autonomnost standardnog jezika podrazumijeva neovisnost spram dijalekatne osnovice. Kada se govori o funkcionalnoj polivalentnosti, treba naglasiti dvije činjenice. Prvo, nitko ne govori standardnim jezikom kao cjelinom, nego jednim od njegovih funkcionalnih stilova; i drugo, svaki stil ima svoje zakonitosti, a to pak znači da ono što se smatra pogreškom u jednom ne mora biti pogreška i u drugom stilu (Silić, 1996b). Funkcionalni su stilovi različita oživotvorenja standardnoga jezika, načini i funkcije na koje hrvatski standardni jezik funkcionira u određenim sferama života (u znanosti ili novinama, na radiju ili televiziji,...). Jezik se stoga kao osnovno sredstvo sporazumijevanja i posrednik u komunikacijskom procesu mora prilagoditi svim komunikacijskim zahtjevima³, a na osobit način tu činjenicu oživotvoruju riječi J. Silića (2006: 38) da "nije život onaj koji prati jezik, nego je jezik onaj koji prati život."

U odnosu na druge stilove hrvatskoga jezika, publicistički se stil određuje kao "najsloženiji" (Silić, 2006: 75), "jedan od najuprosječenijih"⁴ (Silić, 2006: 94), "*najživlji* funkcionalni stil, stil u kojemu se najbolje pokazuje živost i aktualnost pojedinih jedinica, stil koji normu najbolje ovjerava i najlakše razara, stil u kojemu se najbolje pokazuju mjesta na kojima norma postaje upitnom ili situacije u kojima normativno pravilo ostaje (postaje) mrtvo slovo na papiru." (Frančić-Hudeček-Mihaljević, 2005: 247) Budući da svaki stil ima svoja pravila i norme, tako i publicistički stil ima svoje zakonitosti.

² U *Općoj i nacionalnoj enciklopediji u 20 knjiga* pojmovi novinarstvo i publicistika objašnjavaju se na sljedeći način: "**novinarstvo**, organizirana djelatnost javnog priopćavanja vezana uz novine i druga sredstva masovne komunikacije – televiziju, radio i internet." (XV. knjiga, No-Pe, Pro Leksis d.o.o. i Večernji list d.d., Zagreb, 2007., str. 25); "**publicistika** (lat.), grana literature koja se objavljuje u časopisima, novinama i sl., a bavi se dnevnim pitanjima polit. i društ. života. Stilom bliska novinstvu, javlja se u formi feljtona, polemike, rasprave i sl." (XVI. knjiga, Pe-Qu, Pro Leksis d.o.o. i Večernji list d.d., Zagreb, 2007., str. 280)

³ Zato se i mora promatrati kao sustav znakova kojim se prenosi informacija.

⁴ Misli se na obilježje uprosječivanja gramatike, a osobito se to ističe u svođenju alomorfničkih oblika na jedan zajednički. Više o tome i o drugim jezičnim obilježjima publicističkoga stila u: J. Silić (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*, str. 75-96; J. Silić i I. Pranjković (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, str. 382-384.

Za jezik je publicistike osobito važna činjenica da je riječ o javnom diskursu koji je nužno posredovan medijem. Naime, medij "kao posrednik određuje kako odašiljatelja poruke, tako i primatelja, budući da rađa svijest o javnoj prirodi poruke, pa i jezika kojim je ona sročena" (Badurina, Kovačević, 2000: 19).

Iz navedenoga proizlazi nekoliko činjenica koje se trebaju promotriti u odnosu na problem uporabe dijalektnih jezičnih obilježja u dnevnim novinama.

S jedne strane nameće se potreba poštivanja zahtjeva strogih normi standardnoga jezika. Naime, novinar mora voditi računa o tome da je jezik kojim piše u skladu s jezičnim zakonitostima standardnoga jezika, a mora u obzir uzeti i jezičnu normativnost određenoga žanra.⁵ Osim novinara veliku ulogu imaju lektori i urednici koji nikako ne bi trebali kočiti jezičnu kreativnost novinara, ali bi u isto vrijeme trebali pridonijeti poštivanju jezičnih normi hrvatskoga standardnog jezika.⁶ Budući da jedno od osnovnih pravila jezičnoga purizma nalaže da se dijalektizam ne treba upotrebljavati tamo gdje postoji dobra standardnojezična riječ, pojava takvih riječi uvijek je stilski obilježena te se pri analizi njihove uporabe treba promotriti i kontekst u kojem se javljaju, ali i učinak koji se takvom uporabom želi postići. Potvrđuje se to primjerima iz dnevnih novina jer je pojava dijalektizama⁷ uvjetovana tematikom članka.

Druga je važna činjenica želja za što boljom i lakšom komunikacijom sa što većim brojem primatelja koja za posljedicu može imati snižavanje jezičnih kriterija jer "... mediji povratnu informaciju traže prvenstveno u broju primalaca svojih poruka, a tek nakon toga u njihovim efektivnim reakcijama." (Škiljan, 2000: 81) U tom slučaju, između ostalog, novinar upotrebljava leksik ograničene uporabe kojim želi postići određeni učinak, prikazati govorne

⁵ J. Silić (2006) razlikuje dvije vrste žanrova u okviru publicističkoga stila koji su nastali kao posljedica mnogobrojnih funkcija medija. Prvoj skupini pripadaju žanrovi s obavijesnom, prosvjetiteljskom i pedagoškom ulogom (vijest, komentar, kronika, recenzija, anketa, intervju, reportaža). Drugoj skupini pripadaju žanrovi u kojima su u većoj ili manjoj mjeri prisutne i značajke književnoumjetničkoga stila, a to su propagandni, agitativni i zabavni žanrovi (kratka priča, kozerija, humoreska, esej, feljton, nekrolog, panegirik, persiflaža, pamflet, parodija, groteska i lakrdija).

⁶ Lektori se kao jezični stručnjaci trebaju brinuti o tome da novinski jezik bude u skladu s gramatičkim i pravopisnim normama standardnoga jezika, stoga je teško opravdati učestale propuste koji se javljaju u istraženoj građi: u trgovinama s **kaninama**; da mi **zavkese** sašije po mjeri (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-02); **Podjsetimo** (SD 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. B-02); ...što će **staažti** približno 100.000 kuna (GS, 30. 7. 2008., br. 27815, str. 15); **dopremanje** cijelog jednog filmskog grada na vrh **mtovunskog** brda (GS, 30. 7. 2008., br. 27815, str. 15); **radovi** će se obavljati svakoga dana od 21 sat uvečer do **sljedećega** dana do 15 sati (GS, 30. 7. 2008., br. 2815, str. 59); **Koncertira** kao solist i član komornih sastava po **hrvatskoj** i inozemstvu (VL, 11. 4. 2008., br. 14, str. 12); **prikazale** su život **četrijju** djevojaka-sestara (VL, 11. 4. 2008., br. 14, str. 13)

⁷ Dijalektizmi se u ovome radu shvaćaju trojako: 1. kao lokalizmi (izrazi koji pripadaju mjesnom govoru), 2. kao regionalizmi (izrazi koji pripadaju cjelinama većim od mjesnog govora, koje su značajkom grupe govora odnosno pojedinoj hrvatskoj regiji) i 3. kao dijalektizmi (izrazi koji pripadaju kojemu od hrvatskih narječja).

osobine osoba s kojima razgovara ili dočarati atmosferu o kojoj piše. Navedeno se može objasniti i ispreplitanjem publicističkog stila s ostalim funkcionalnim stilovima – određena tema zahtijeva određeni tip iskaza. Primjerice, ako je riječ o intervjuu, pisani će oblik sadržavati i elemente razgovornoga jezika; ako je tema novinskoga članka iz područja znanosti, neizostavni su elementi znanstvenoga stila.

U vezi s primateljem poruke na umu treba imati i činjenicu da je jezik dnevnih novina (ali i svih medija) upućen svekolikom čitateljstvu, a ne nekom užem, specijaliziranom sloju publike. Budući da novine kao medij sudjeluju u komunikacijskom procesu u kojemu se pojavljuje relativno velik broj primatelja poruka nasuprot malom broju pošiljatelja, u obzir se mora uzeti podrijetlo, obrazovanje, socijalni status primatelja jer sve to uvjetuje mnoga jezična i stilska obilježja izraza. Prema riječima D. Škiljana u takvom se komunikacijskom procesu s velikim brojem primatelja koji istovremeno primaju istu poruku stvara "neka vrsta ne posve virtualne zajednice primalaca koja se pod određenim uvjetima može transformirati u realnu javnost, tako da je uloga medija u formiranju javnosti danas doista golema." (Škiljan, 2000: 80) Ne sumnjajući u golem utjecaj medija na javnost, u pitanje ipak dovodimo drugu Škiljanovu postavku (2000: 85) prema kojoj uporaba nestandardiziranih jezičnih elemenata smanjuje komunikacijsku učinkovitost poruke. Provedena će analiza pokušati osporiti navedenu tvrdnju.

2. SLAVONSKI DIJALEKT U DNEVNIM NOVINAMA

Slavonski je dijalekt jedan od štokavskih dijalekata, a naziva se i "nenovoštokavskim arhaičnim šćakavskim dijalektom"⁸ (Lisac, 2003: 5). Važno je još jednom istaknuti i činjenicu da je hrvatski standardni jezik "zasnovan na novoštokavskom dijalektu jekavskoga izgovora" (Katičić, 1999: 297). Dakle, "osnovicom je hrvatskomu standardnom jeziku štokavsko narječje, ali ne štokavsko narječje u cjelini, nego oni štokavski idiomi koji se u novijoj literaturi nazivaju zapadnim novoštokavskim" (Barić i dr. 1999: 55). Stoga se ne smije hrvatski standardni jezik poistovjećivati sa štokavskim narječjem jer, prema riječima D. Brozovića (1980-1981: 141-142), dijalektna osnova standardnom jeziku daje "sirovinski građu", tj. glasovlje, morfologiju, osnovna tvorbeni i sintaktička pravila i osnovni leksički fond.

⁸ Slavonski je dijalekt "nenovoštokavski prema fonološkim i morfološkim obilježjima, a arhaičnim ga zovemo jer postoji još jedan novoštokavski i šćakavski dijalekt, istočnobosanski (ijekavski šćakavski); šćakavskim ga zovemo prema primjerima tipa ognjišće." (Lisac, 2003: 5)

Dakle, slavonski dijalekt pripada štokavskom narječju, a uvrštavamo ga u staroštokavske govore. Slavonskim se dijalektom govori najvećim dijelom u Slavoniji, ali i izvan nje. Osim u slavonskoj Posavini i slavonskoj Podravini te u središnjem dijelu Slavonije oko Našica, Đakova i Vinkovaca na istoku i oko Požege na zapadu, i u hrvatskom se dijelu Baranje također govori slavonskim dijalektom. Izvan granica Republike Hrvatske slavonskim dijalektom govore i neka mjesta u sjeveroistočnoj bosanskoj Posavini, zapadnobačkom Podunavlju te manji broj sela na mađarskoj strani uz Dravu. U manjoj su mjeri značajke slavonskoga dijalekta sačuvali Hrvati u Rekašu u Rumunjskoj i Gradišću u Austriji. Unutar slavonskoga dijalekta može se govoriti o posavskom, podravskom i baranjskom poddijalektu.

Analizirana građa obuhvaća troje dnevne novine: informativno-politički dnevni list *Glas Slavonije*, regionalne dnevne novine za područje Valpova, Belišća i Donjega Miholjca *Slavonski dom* te *Vinkovački list*.

Prostorna odrednica i stupanj očuvanja starinskoga govora kriteriji su prema kojima Stjepan Sekereš u radu *Govor Slavonske Podravine* (1974: 126-127) naselja s toga područja dijeli u šest skupina. Za ovaj su rad bitni samo podatci koji se odnose na Osijek gdje se tiska *Glas Slavonije* te Valpovo, Belišće i Donji Miholjac kao prostorne odrednice bitne za *Slavonski dom*. Prvoj skupini podravskih slavonskih naselja pripadaju ona u kojoj većinom stanuju starosjedioci koji dobro čuvaju starinski govor, a toj skupini pripada i Valpovo. U drugoj su skupini naselja u kojima u većini stanuju starosjedioci, ali u kojima ima i dosta doseljenika iz raznih krajeva. Toj skupini pripadaju Osijek i Donji Miholjac. S. Sekereš u svojoj podjeli ne spominje Belišće.⁹ S područja posavskoga dijela slavonskoga dijalekta uzete su novine *Vinkovački list*.

Iščitavanjem brojnih stranica otkriva se tematsko bogatstvo, raznolikost jezičnih i stilskih osobina pojedinih autora te se dolazi do nekoliko zaključaka o odnosu slavonskog dijalekta i standardnoga jezika: važnost konteksta, javljanje dijalektnih obilježja na svim jezičnim razinama te veliki utjecaj standardnoga jezika na promjene u slavonskom dijalektu.

2.1. Odnos standardnoga jezika i slavonskoga dijalekta

Na izbor dijalektizama utječe kontekst u kojem se javlja određeni tekst jer se ovisno o kontekstu mijenja smisao i funkcija, ali i informativnost same poruke. Tematika članka i smještanje unutar određene novinske rubrike određuju (ne)pojavljivanje nestandardiziranih jezičnih elemenata. Takvi primjeri stoga nisu zastupljeni u rubrikama o politici i

⁹ Belišće je nastalo 1884. godine kao naselje za radnike u drvnoprerađivačkoj industriji mađarskog veletrgovca i tvorničara Salamona Heinricha Gutmanna.

gospodarstvu, nego se javljaju u rubrikama koje opisuju bogatu slavonsku kulturnu baštinu. Najčešća su takva obilježja u naslovima i imenima manifestacija, knjiga, pjesma:

...nastupila je u Budrovcima na 13. folklornoj manifestaciji 'U Budrovci, na nedilju bilu' (VL, 4. 4 2008., br. 13, str. 9); Marko Maričić s koreografijom 'Zbogom dragi, pratila te srića' iz jezerskog mornarskog bala, osvojio je prvo mjesto na 6. Festivalu folklorne koreografije (VL, 7. 3. 2008., br. 9, str. 10); Za svoj prvi CD 'Ta divna stara vrimena' odabrao je 12 pjesama koje je sam napisao (VL, 20. 6. 2008., br. 24, str. 17)

Obilježja se slavonskoga dijalekta većinom javljaju na leksičkoj razini pa se radi što boljeg dočaravanja atmosfere slavonskoga kraja u tekstovima mogu pronaći dijalektizmi kao što su *šifonjera, zlatara, julenka, vezenka, rubin, trobojica, šamija, voravica, dukat, ruvo, snaša, dika, bekrija, dado, didak, didovi, ljelja, veš, divaniti, štimati, pasirati,...*

U manjem se broju primjera obilježja slavonskoga dijalekta javljaju na drugim jezičnim razinama:

- 1) tekst o Đakovačkim vezovima u posebnom prilogu *Glasa Slavonije*

Šokadija ovih vrućih žetvenih dana ostavila na tren pos'o u polju i oko kuće po strani, otvorila "šifonjere" i iz njih izvadila svoje najljepše zlatare, julenke, vezenke, muške rubine, trobojice, šamije... iz škrinjica izvadila dukate pa s njima pod snašin vrat, iz štala izvela i upregla najljepše konje, a na okićene zaprege metila šlingane, k'o snijeg bijele jastuke.

Pa se krenila spremat u ruvo svoji baka i didaka, mama i dada. (prilog GS, 4. 7. 2008., br. 27793, str. 1)

- 2) tekst u *Vinkovačkom listu* o šokačkim svatovskim običajima:

Poznato je kako je suradnja čaja i kuvarica vrlo važna pri organizaciji svadbe jer ako se čajo i kuvarice ne slažu il večera kasni, il meso ni kuvano, il su se rezanci raskuvali, a kad su čajo i kuvarice veseli sve štima i pasira. (VL, 4. 4. 2008., br. 13, str. 10)

Primjeri nestandardiziranih jezičnih elemenata učestaliji su u kolumnama *Glasa Slavonije* autorica Ljerke Antić i Tanje Kvorke:

...sve žešće rivalstvo za onih par 'iljada slobodnih primjeraka... (prilog GS, 17. 5. 2008., br. 27754, str. 19); koji da valja, ne bi tako malo košt'o! (prilog GS, 17. 5. 2008., br. 27754, str. 19)); neće nas to valjda tentati (GS, 31. 7. 2008., br. 27861, str. 23)

Nerijetko se dijalektni elementi javljaju i u navođenju govora građana:

Naši momci iz sela išli su po svirača Zagorca koji je pjevao "Hoja hoja, miciko moja, moja jesi moja bu", a svi su plesali i trajalo je to do ponoći. I kirvaji su bili veći nego sad. Puno je svijeta htjelo doć' k nama,... (SD, 27. 6. 2008., br. 481, str. A-06);
...zadovoljan sam i prezadovoljan i samo tiraj naprid (VL, 20. 6. 2008., br. 24)

Ipak, istraživanje građe pokazuje da su takve pojave iznimno rijetke, osobito u *Vinkovačkom listu*, pa se i u navođenjima govora građana, anketama i razgovorima pokazuje iznimna briga za jezičnu pravilnost i stilsku neutralnost.

Obilježja su slavonskoga dijalekta u istraživanoj građi u ovome radu stoga ograničena na tri kolumne:

1) U *Slavonskome domu* izlazi rubrika *Teta Evina klupčica za divane*¹⁰ pisana živim jezikom naših starih. Autorica rubrike Ana Andračić¹¹ valpovačkim govorom progovara o slavonskoj svakodnevici kroz lik tete Eve koja komentira *mlade koji se noćom ohrabriju pa razbijaju i sve živo potrgaju; banke koje strogo paze da stranke jena drugoj ne pušeju za vrat; doktora koji je familiji operiranoga bolesnika do papirića sa svojom atresom da mu šunku i ošureno prase ne nosiju po bolnici, već odma doma u frižider; majstore koji izbegavaju na sve mile načine uzimat šegrte koji veruju da se francuskim ključom otvaraju sam stranjska vrata.*

2) Kolumna *Glasa Slavonije* pod nazivom *Žensko pismo* đakovačke autorice Suzane Župan¹² donosi živu sliku slavonske svakodnevice s likovima koji progovaraju razgovornim jezikom s ponekim obilježjima slavonskoga dijalekta.

3) Na posljednjoj stranici *Slavonskoga doma* u rubrici *Šokački divan* autorica Ana Andračić u svakome broju novina objašnjava leksičko bogatstvo slavonskoga dijalekta. Tako čitatelji mogu saznati što znače glagoli *lapiti, iskeljiti se, džapati se, čepeljiti, ljuskati, keckati se, nameračiti se, šikovati se, nagemati se, staviti se, krtožiti se* ili doznati značenje priloga *sopako, naspolak* ili izraza *sve u jeno tulo*. Primjeri su skupljeni od izvornih govornika Valpova i okolice, a svaki je objašnjen smještanjem u kontekst u kojemu se najčešće upotrebljava. Ako je riječ o pojavama koje imaju negativan prizvuk, autorica nerijetko daje i savjete kako ih ispraviti, izbjeći ili poboljšati. Gramatička određenja primjera nisu zastupljena.

U nastavku će se rada na primjerima prikazati i objasniti obilježja slavonskoga dijalekta. Budući da je utjecaj standardnoga jezika u dvama analiziranim tekstovima različit, obilježja se slavonskog dijalekta donose za svaki tekst posebno.

¹⁰ Naziv rubrike nije ustaljen te se javlja u trima inačicama: *klupčica, klupičica* i *klupica*.

¹¹ Ana Andračić rođena je 1949. godine i cijeli je život provela u rodnome Valpovu.

¹² Suzana Župan rođena je 1971. godine i cijeli je život provela u rodnome Đakovu.

Jedno od najvažnijih obilježja slavonskoga dijalekta zasigurno je osobit naglasak, onaj što ga je još 1913. godine Stjepan Ivšić opisao u svome radu *Današnji posavski govor*. Budući da obilježja naglasnog sustava nije moguće propitivati na građi koju čine dnevne novine, u radu se neće posebno govoriti o naglasnim osobinama slavonskoga dijalekta. Pretpostaviti je da bi se bogatstvo i očuvanost slavonske akcentuacije potvrdila u navodima govora građana te u razgovorima s izvornim govornicima.

2.2. Obilježja slavonskoga dijalekta u jeziku kolumne *Teta Evina klupčica za divane* (*Slavonski dom*, autorica Ana Andračić)

2.2.1. Glasovi

Odraz jata

Jedno od najvažnijih obilježja slavonskoga vokalizma jest različitost odraza jata, tj. nezastupljenost ijekavskog odraza. Govori slavonskoga dijalekta mogu imati sve ostale odraze jata: ikavski, ekavski, ikavsko-jekavski, ikavsko-ekavski, "nezamijenjeni" jat.

Buduću da se ekavski¹³ odraz jata javlja u slavonskoj Podravini, tako je i u tekstovima kolumne *Teta Evina klupčica za divane* koja izlazi u *Slavonskome domu* za područje Valpova, Belišća i Donjega Miholjca. Potvrđuju to primjeri *beli*, *cvetnjak*, *čovek*, *deca*, *mesto*, *naslednik*, *obesno*, *osečko*, *pogrešiti*, *pripoveda se*, *reč*, *setiti se*, *smeška se*, *umetnost*, *uvek*, *vreme*,...

Lepo na njima piše da se mal pričekava dok nam se sama otvoriju, al svet nestrpljiv (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *izgleda da se ta epidemija nestašluka dobro ukorenila*. (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *od lečenja nikake koristi* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04)

U podravskim se govorima ekavski odraz jata javlja i u nastavcima, primjerice u komparativu pridjeva:

Stareji svet odustaje još napolju... (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

O razvoju ekavskoga odraza jata S. Ivšić (1913: 170) navodi: "Za ekavski govor mislim da se nije razvio iz jekavskoga; ekavski je govor mogao postati tako, što se *ě* prije nego što se promijenilo na *ie*, počelo izgovarati otvoreno (*a^e*), kao što se i danas *e* prema *ě* u istočnim stranama našega jezika izgovara često kao *a^e*."

U promatranom se građi pojavljuje nekoliko primjera u kojima je odraz jata ikavski:

¹³ Ekavski su govori slavonskoga dijalekta u slavonskoj Podravini na zapadu od Vukosavljevice zapadno od Virovitice do Aljmaša i Erduta na istoku, te u nekim mjestima južno i jugozapadno od Vinkovaca.

Divojke su poslušne kad njim matere kažu da se ne mučiju... (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *ovdi su pregradili prostoriju* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); *za dvi godine života* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04)

S. Sekereš (1974: 143) smatra da su ikavizmi primljeni od doseljenika iz Baranje, Like, Dalmacije i Pobosuća. Stalni je ikavizam primjerice oblik *di* umjesto priloga *gdje*. Uzrokom promjene *gdje* u *di* S. Sekereš (1974: 144) navodi razlikovanje priloga *de* od uzvika *de*.

...sobice di sediju takozvani sobni bankari (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04);

Primjeri stalnih ikavizama javljaju se i u oblicima nekih zamjenica:

...vozaju svoje naslednike u nikakim ekstra kolicima (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *Nigdi se ne spominjeju kruva u toj dijeli* (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04)

Glas h

Kao ni većina štokavskih govora ni podravski govori slavonskoga dijalekta ne poznaju glas *h*: u primjerima se on ispušta ili se zamjenjuje glasovima *j*, *v* i *k*¹⁴. Tako je i u novinskim primjerima: *apsiti, eklani, iljada, lad, njiovi, odma; straj; kruv, naglup, suvo, uvatiju,...*

Zdravo čeljade smišlja na iljade želja (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); *...već se vredni ljudi dali u krpanje drumova i risanje oni beli crta po njima.* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *al od jeftinoga kruva ni suve prezle!* (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04)

Utjecaj se standarda vidi u primjeru u kojemu se glas *h* javlja:

...hrvacko čudo se nastavlja (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04)

Pojavu glasa *h* pod utjecajem standarda navodi J. Lisac (2003: 34) na primjeru *heklati* kako se govori u Donjem Miholjcu. Utjecaj će se standarda još više odražavati kod raspodjele ostalih glasova, a najviše na morfološkoj razini.

Glas i

U pravilu se infinitiv u govorima slavonskoga dijalekta redovito javlja bez završnoga glasa *i*. S. Sekereš (1974: 150) smatra da je do te pojave došlo uglavnom radi olakšanja izgovora, a budući da su stari slavonski pisci infinitiv pisali s glasom *i*, zaključuje da je ta pojava nastala poslije 18. stoljeća.

U tekstovima Ane Andračić u *Slavonskome domu* potvrđuju se primjeri bez završnoga *i*:

¹⁴ U pregledanim se primjerima zamjena glasa *h* glasom *k* ne potvrđuje. U jezikoslovnim se radovima za primjere takve zamjene navode riječi *parok, siromak, proktilo se, zaktivaju*.

*...jel se stoput preznoji od srama da će štagoda pogrešiti ili krivo **pritisnut**.* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *za koju godinu neće **bit** zapušćane zemlje* (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04)

Međutim, mnogo su učestaliji oblici sa završnim glasom *i* u infinitivu: *apsiti, dati, durati, kuvati, naručivati, ostaviti, ozdraviti, pitati, pogrešiti, rasprodati, setiti se, ustranjati, vrngovati, zagrabiti*:

*Dežurna čantrala moraju **vrngovati** iza spuščani šalukatri...* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *... sad ćemo njim **pokazati** kako se znamo **pobrinuti** za zdravlje.* (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04)

Bez krajnjega se glasa *i* beziznimno javljaju veznici *ili* i *ali*:

*Čeljade ni dost pametno jel da o nekojim gadostima divani **il** šuti.* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *...**al** bome ima sveta sa bolnim uspomenama na posleratne zadruge* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04);

Hijatsko j

Hijatskim se *j* rastavlja dvootvornička skupina *io* u glagolskom pridjevu radnom. Iako S. Sekereš (1974: 148) navodi da se hijatsko *j* beziznimno umeće u govorima slavonske Podravine, mali broj primjera u tekstovima Ane Andračić u *Slavonskome domu* potvrđuje samo oblike bez hijatskoga *j*:

*...kako se uprav **vratio** s mora* (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04))

Umekšavanje glasova l i n ispred i

Glasovi *l* i *n* umekšavaju se kada se nađu ispred glasa *i*:

*Kaka je to reč, **moljim** ja vas?* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *kad su deca **navaljila** na kuvana kukuruza* (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04); *veruje da jedampta mora **opaljiti*** (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04)

Umekšavanje se događa i ispred glasa *e*:

***Falje se** u javnosti kako su čekanja na listama najdulje dva meseca...* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); *...**kupujeju** nekaka vozila di se dečica **uvalje**,* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

S. Sekereš (1974: 149) tu pojavu smatra vrlo starom "jer su se još u praslavensko vrijeme umekšavali suglasnici ispred samoglasnika *e* i *i*."

Dvootvornička skupina ao

U glagolskom se pridjevu radnom krajnje o bez iznimaka steže s otvornikom ispred u dugi otvornik o: *do, došo, gleda, išo, izabro, moro, našo, reko, stigo*,....

još bolesnik bude kriv što je tamo išo. (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04);
...doktor koji je familiji operiranoga do papirića sa svojom atresom (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); *ondak još i kiša spade za izgovor da ni stigo* (SD, 16. i 17. 8., 2008., br. 522, str. A-04)

Stezanje dvootvorničke skupine ao događa se i u drugim oblicima: *kao – ko, posao – poso*:

...kaka je duša u onoga ko je puno primio, a ni zno il mogo pomoći (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); *...pa njim celi poso ode u cik-cak!* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

Imenica *posao* osim u obliku *poso* javlja se i u obliku *posov*:

kojim putom stići na posov (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04); *posov se odgađa od danas do sutra* (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04)

Oba oblika bilježe i S. Ivšić¹⁵ (1913: 190) u posavskim govorima i S. Sekereš (1974: 148) u govorima slavonske Podravine. Nastanak oblika *posov* objašnjavaju tako da je u starijem završnom –al krajnje l prešlo u o te je nastalo –ao koje se na kraju stegnulo u –o (*posal > posao > poso*). Zatim je na lik s –o prionuo glas v analogijom prema primjerima *ašov, lopov, nitkov*.

Gubljenje glasova

Osim glasa i u mnogim primjerima dolazi do redukcije i drugih zanaglasnih otvornika: *dost(a), ništ(a), svašt(a); kolik(o), mal(o), neg(o), polak(o), prek(o), sam(o), tam(o), tolik(o), uprav(o)*:

Čeljade ni dost pametno (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *Za nedelj dana tolik se promeni ličnog opisa* (SD, 9. i 10. 8., 2008., br. 517, str. A-04); *Čim se počme fino i polak nagovarati da, na primer, uzme kosilicu...* (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04); *za svašt ima novaca* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04)

Redukcija se zatvornika provodi u sredini i na kraju riječi:¹⁶ *je(d)ni, je(d)na, zaje(d)no, zdra(v)stvo; kak(v)im, kak(v)oj, nikak(v)om, tak(v)e, tak(v)im; ni(t)ko, ne(t)ko, ope(t)*:

A ope ni njiovo, već javno! (SD, 16. i 17. 6. 2008., br. 522, str. A-04); *na kakim temeljima nam je zdrastvo* (SD, 26. I 27. . 2008., br. 506, str. A-04); *još jena vrata*

¹⁵ S. Ivšić (1913: 190) pojavu imenice *posao* bilježi u nekoliko oblika: *posao, posal, poso, posol, posov*.

¹⁶ S. Ivšić (1913: 206, 207) u posavskim govorima bilježi primjere u kojima dolazi do gubljenja zatvornika b, d, g, h, j, k, l, lj, m, n, v.

(SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *Neko je pametan veliku istinu reko:* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04)

Sekundarni zatvornici

U mnogim se primjerima javljaju tzv. sekundarni zatvornici, tj. oni koji se dodaju na mjestu gdje ih u standardnom jeziku nema: *brez*, *dotlen*, *ondak*, *sigrati se*, *skorom*, *spasti*, *spopravljati*, *zbiljam*:

brez prekidanja (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); i ko bi *ondak* još išo u nadnicu (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); za svašt ima novaca osim za ono što *zbiljam* treba (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); di se dečica *sigraju* vatača (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); još i kiša *spade* za izgovor da ni stigo. (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04); *spopravljati* flostrove (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04)

Primjer *sigrat(i)* se navodi i S. Sekereš (1974: 151) smatrajući da je do toga oblika došlo iz težnje da se načini značenjska razlika između toga glagola i glagola *igrat(i)* se koji se upotrebljava u značenju *igrati se* i *plesati*.

Skupina *jd*

Zatvorničke se skupine *jd* i *jt* čuvaju u primjerima glagola *doći*, *proći* i *naći*, koji u infinitivu glase *dojti*, *projti* i *najti*. U standardnom je jeziku *jd* u prezentu dalo *đ*:

da *dojde* do specijaliste isto je ko dobiti na lotu i bingu zajeno! (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); ...pa će sve prestave *projti* brez nji (SD, 12 i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04); Uveče se *najdu* kraj vreće s kukuruzom (SD, 12 i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04);

Skupina *šč*

Stare skupine **skj* i **stj* i nove, nastale nakon gubitka poluglasa, mijenjanju se u *šč*. Potvrđuju to i primjeri *bašća*, *nameščamo*, *premeščaju*, *spušćan*, *spušćanje*, *zapuščan*:

...dečica se *sigraju* vatača, *potepaju* i *vrišće*. (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); Na jenoj reklam i savetuju da si na koturiću *nameščamo* kilažu nuz visinu (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04); ...a oni nam *spušćali* za par jadni lipica (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04); pa se u miru *opušćati* pod kakom šljivom il klimom (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04)

Iako je u načelu slavonski dijalekt šćakavski, sve se više javljaju i šćakavizmi. To je obilježje zamijetio i Stjepan Ivšić (1913 : 135, 136, 197, 200, 201) smatrajući da su šćakavski govori arhaičniji od šćakavskih te da su svi šćakavci najprije bili šćakavci, a kasnije se zbog razjednačavanja *šć* počelo izgovarati kao *št*. U govorima slavonskoga dijalekta šćakavizam se danas sve više gubi. Međutim, promatrana građa potvrđuje suprotno, a primjeri sa *št* javljaju se iznimno:

Može si za male novce priuštiti i friškog za jesti (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04)

Ostale promjene glasova

Umjesto zvučnoga glasa *d* javlja se bezvučno *t*:¹⁷

...do papirića sa svojom atresom (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04)

Na mjestima gdje se glas *s* nađe ispred glasa *nj* dolazi do jednačenja po tvorbenom mjestu:

Došla žetva i š njome svakoletnji problemi (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04)

U nekim je primjerima došlo do znatnijih promjena u odnosu prema prvotnim oblicima. Takve su se promjene dogodile raznim stezanjima, asimilacijama i ispadanjima glasova: *oš* (hoćeš), *moš* (možeš), *ošo* (otišao), *neš* (nećeš); *sveno* (svejedno)

Oš u vrtiću, oš na igralištu, oš u pučkoj školi, oš u nižjima srednje. (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *Ne moš se pouzdati ni u trambaje* (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04); *...sveno je gura makar nema brave* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

2.2.2. Oblici

Imenice

Imenička je sklonidba obilježena starim i novim stanjem. U istraženoj se građi potvrđuju sljedeća morfološka obilježja slavonskoga dijalekta:

U dativu i lokativu jednine imenica ženskoga roda e-vrste ne provodi se sibilizacija:

...uživanje u programu i sliki (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04)

Sibilizacija se ne provodi ni u nominativu, dativu, lokativu i instrumentalu imenica muškoga roda a-vrste¹⁸:

...pa se sadiju maline, kupine, lešnjaki... (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04);

...stručnjaki za zdravi život kažu da se treba aktivno odmarati (SD, 12. i 13. 7. 2008.,

¹⁷ Takve zamjene bilježi i S. Ivšić (1913: 196) u dvama primjerima: *kantitat* i *komorat*.

¹⁸ Stalno se provodi sibilizacija jedino u riječi *momak* (*momci*, *momcima*). S. Skereš (1974: 149)

br. 494, str. A-04); ...*oće li seljakima štagoda od uloženog ostati*. (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04); *Gledimo tu nevolju i okolo po našim sokakima* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04)

Imenice i-vrste u instrumentalu jednine imaju nastavak –om:¹⁹

Svakojdani su nam pune novine o mladima koji se s noćom ohrabriu pa razbijaju i sve živo potrgaju. (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *Kako je slatko namazati dvi-tri šnite maščom...* (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04); ...*a noćom sanja kušusno lišće!* (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04)

Ostala obilježja starih imeničkih promjena u istraživanim tekstovima nisu zastupljena. Primjerice, uopće se ne javljaju primjeri dativa i lokativa jednine imenica e-vrste s nastavkom –e koji su svojstveni ekavskim govorima. Ne javlja se ni stari ništični nastavak kao ni nastavak –i u genitivu množine muškoga roda, a nema ni primjera lokativa množine imenica e-vrste s nastavkom –a. U tim se padežima redovito ostvaruju novi padežni nastavci. Novo se stanje imeničke sklonidbe slavonskoga dijalekta očituje i u lokativu množine imenica muškoga roda gdje je nastavak –ima. Ipak, zabilježen je samo jedan primjer koji čuva stari nastavak –i nastao od staroga –ih gubljenjem završnoga glasa h:

Otkupljivaju se placevi i stare kuće po sokaki. (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04)

U suvremenom se hrvatskom standardnom jeziku akuzativ jednine imenica a-vrste razlikuje od nominativa u imenica koje znače što živo (ili što se zamišlja kao živo), tj. akuzativ je jednak genitivu, a u imenica koje znače što neživo (ili nestvarno) akuzativ je jednak nominativu. U istraženoj se građi beziznimno potvrđuju primjeri imenica muškoga roda koje označuju što neživo s akuzativnim oblikom jednakim genitivnom:

Tera vodu na svojega mlina (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *Promeniju voznoga parka* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *Unutri se najprvo morate uzeti broja*. (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); ...*za malu maturu očekuju barem motora, a za veliku auta ili stana!* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); ...*kodar su doma pred špiglom vežbali govora*. (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04); ...*i slavi se života* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); ...*moglo bi se otvoriti najvećega špeceraja* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04)

Zamjenice i pridjevi

¹⁹ Više o nastavku –om/-jom objašnjava Lj. Kolenić (1997: 109).

Sklonidba osobnih zamjenica ističe se oblicima za genitiv i akuzativ za 3. osobu množine. Budući da glas *h* ispada u svim oblicima, genitiv množine glasi *nji*:

*pa će sve prestave projti brez **nji*** (SD, 12 i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04)

U akuzativu množine mogu se u govorima slavonskoga dijalekta javljati tri oblika: *nje*, *nji* (njih) i *ji* (ih). Primjeri iz *Slavonskoga doma* potvrđuju samo oblik *nje*:

*Nu, trebali bi se setiti, kako su **nje** roditelji odgajali* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *...kad se je onolika zgradurina natrcila med **nje***. (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04)

U dativu množine redovito se upotrebljava oblik *njim*:

*Ako **njim** ispade sladoled...* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *Divojke su poslušne kad **njim** matere kažu da se ne mučiju* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *...suđeno **njim** je ko bosom po strnjaku!* (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04)

Umjesto oblika *mnom*, *tobom*, *sobom* javljaju se oblici *menom*, *tebom*, *sebom*. Ti su oblici prema mišljenju S. Sekereša (1974: 158) nastali analogijom prema oblicima *mene*, *meni*, *tebe*, *tebi*, *sebe*, *sebi*:

*...ako nema koga mlađega **sa sebom*** (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

Upitno-odnosna zamjenica *tko* pojavljuje se u obliku *ko*, prema ostalim padežima te zamjenice (*koga*, *komu*, *kim*):

*I **ko** bi ondak još išo u nadnicu!* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

Upitno-odnosna zamjenica *što* uglavnom se upotrebljava u obliku *šta*, ali se u malome broju primjera javlja i u obliku *što*:

*...**šta** si to mi umišljamo?* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); *I **što** je najvažnije, svi jako dobro znadeju svoja prava.* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

Dočetak se *–akav* u svim primjerima zamjenjuje dočekom *–aki*: *kaki*, *nikaki*, *svakaki*, *taki*.

*od lečenja **nikake** koristi* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); *Tu idete sam ako bi **kaka** saveta* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

Pridjevi koji u standardnom jeziku imaju nastavak *–i* u komparativu, obično u govorima slavonskog dijalekta imaju nastavak *–ji*:

*...oš u **nižjima** srednje* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04)

Ekavski govori slavonskoga dijalekta u slavonskoj Podravini i govori s nezamijenjenim jatom imaju u komparativu pridjeva nastavak *–eji* od staroga *–ěji*:

***Stareji** svet odustaje još napolju...* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *... deca se osvećivaju **starejima** što ih zoveju klinici* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04)

Glagoli

Glagoli koji u 1. osobi jednine prezenta imaju nastavke *–em*, u 3. osobi množine prezenta javljaju se s nastavkom *–eju*: *kažeju, kupujeju, ne slažeju, pobrineju, preklinjeju, prerasteju, prodružneju, skačeju, spominjeju, stižeju, zoveju*. Glagoli koji u 1. osobi jednine prezenta imaju nastavke *–im*, u 3. osobi prezenta uglavnom se javljaju s nastavkom *–iju*²⁰: *izlaziju, mučiju se, navršiju, nosiju, nudiju, ohrabriju, otvoriju, radiju, snalaziju se, uvatiju, živiju*:

*Divojke su poslušne kad njim matere **kažeju** da se ne **mučiju** jel će se naučiti kuvati kad se udaju.* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *Možebit se **osvećivaju** starijima što je svi i svuda **zoveju** klinici!* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *Ondak o tome svoje zaključke **nudiju** naučne glave sedi doktora koji se ni sami sa seбом ne slažeju...* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04)

LJ. Kolenić (1997: 112) i A. Bilić (2004: 31) navode da su takvi oblici zastupljeni u slavonskoj Podravini i u mjestima oko Našica pa zaključuju da su svojstveni ekavskim govorima slavonskoga dijalekta. Takvi su primjeri potvrđeni samo u *Slavonskome domu* koji pokriva područje Belišća, Valpova i Donjega Miholjca, tj. slavonske Podravine pa stoga potvrđuju navedeni zaključak.

Nastavak se *–eju* redovito upotrebljava i u 3. osobi množine prezenta pomoćnoga glagola *htjeti* koji glasi *ćeju*. Jednako je i u niječnom obliku:

*...da **ćeju** te lepljive zakrpe durati do prvog smrzavanja.* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *Sveno **ćeju** stari tutniti za subotnji tulum!* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *...ni sigurno da deca **nećeju** poispadati* (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04)

U dvama se primjerima na mjestu gdje u standardnom jeziku dolazi nastavak *–aju* u 3. osobi množine prezenta javlja nastavak *–u*:

*Današnja deca **ne znu** još ni pravo divaniti, a već promeniju par puta voznoga parka.* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); ***Imu** nova staklena ulazna vrata* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

Nedosljednosti se javljaju kod prezenta glagola *znati*. Dok su nastavci u jednini usustavljeni i javljaju se u oblicima *znadem, znadeš, znade*, dvostrukosti se javljaju u množinskim oblicima.

Umjesto očekivanog oblika *znademo* u 1. osobi množine zabilježen je oblik *znamo*:

*...sad ćemo njim pokazati kako se **znamo** pobriniti za zdravlje!* (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04);

²⁰ Moguć je i nastavak *–eju*, ali takav oblik nije zabilježen u promatranim primjerima.

U 3. osobi množine podjednako se učestalo upotrebljavaju oblici *znadu* i *znadeju*:

*...jel **znadu** po svojoj koži kako je zlo rakija.* (SD, 12. i 13. 7. 2008., br. 494, str. A-04);

*...i svi jako dobro **znadeju** svoja prava* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04)

Glagoli koji u standardnom jeziku imaju sufiks *-nuti* u slavonskom dijalektu imaju sufiks *-nit*. Potvrđuju to i primjeri iz promatrane građe, iako se u tekstovima Ane Andračić podjednako učestalo javljaju i standardizirani oblici:

*Sveno ćeju stari **tutniti** za subotnji tulum.* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04);

*...**krenili** apsiti po bolnicama* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04); *...ako znate di*

***pritisniti** na onoj kištri.* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04); *...oni staroga kova*

*koji nisu **naviknili** na preslobodnu demokraciju di moš šta oš ako oš!* (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04);

*...jel se stoput preznoji od srama da će štagoda pogrešiti ili krivo **pritisnut**.* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04)

Jat ispada ako se nađe iza glasa *r*, a slogotvornost prelazi na glas *r* (*umrt*). S. Sekereš (1974: 150) smatra da je do takvih oblika došlo analogijom prema oblicima glagolskog pridjeva radnog (*umro*):

*Pa dotle može **umrti**!* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04)

Niječni oblik pomoćnoga glagola *biti* u 3. osobi jednine javlja se u skraćenu obliku *ni*:

*Kad se već ne može dobiti novo, zar **ni** urednije i pokrpano, a **ni** poderano ko ruglo?*

(SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04); *Tu procedura još **ni** gotova.* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04)

Glagol *vidjeti* javlja se u obliku *viti*, u prezentu glasi *viđeš*, *viđe*,²¹ a glagolski prilog radni *vidla*, *vidlo*, *vidli*:

*Ako nisu sirota od koga imala **viti** bolje.* ((SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04);

*...on odma **viđe** lance kobasica i kulena* (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04); *...Zlo*

*je izbilo kad se je **vidlo** da tam nema dost mesta za sve aute* (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522, str. A-04)

Glagol *gledati* javlja se u obliku *gledeti* (od nekadašnjeg *ględėti*):

*I zašto bi petsto ljudi moralo (...) **gledeti** i onu sporednu ispred nje.* (SD, 19. i 20. 7.

2008., br. 500, str. A-04); ***Gledimo** tu nevolju* (SD, 19. i 20. 7. 2008., br. 500, str. A-04);

*... na nekim portama **glediju** šta se iznosi* (SD, 26. i 27. 7. 2008., br. 506, str. A-04)

²¹ Takav oblik bilježi i S. Ivšić (1913: 63, 65), a pojavu glasa *đ* u *viđem* objašnjava prema starijem obliku prezenta *viđu* kako se govori primjerice u Babinoj Gredi, Gorjanima, Piškorevcima, Budrovcima, Starim Novim Perkovicima. S. Sekereš (1974: 162) nastanak takvog oblika prezenta objašnjava nastajanjem oblika *viđu* od starog oblika **vidje*, a zatim je nastao oblik *viđem*.

Prilozi

Funkcija priloga, njihova uporaba i podjela po značenju jednaka je kao u standardnom jeziku. Do odstupanja dolazi u njihovoj tvorbi i fonološkim osobinama: ekavski odraz jata (*mesečno, obesno, lepo, uvek*), ikavski odraz jata (*svagdi, negdi, ovdí*), gubljenje glasa *h* (*odma*), redukcija zanaglasnih otvornika (*dost(a), uprav(o), polak(o), mal(o), sad(a)*), redukcija zatvornika u sredini i na kraju riječi (*zaje(d)no, ope(t)*), redukcija skupine glasova (*sveno*), pojava sekundarnih zatvornika (*dotlen, ondak, skorom, zbiljam*).

Od ostalih priloga koji se javljaju u tekstu Ane Andračić izdvajamo još mjesni prilog *iznapolja* te vremenske priloge *svakojdan, odjedamputa* i *potlam*. O nastanku priloga *potlam* S. Sekereš (1974: 165) navodi kako je do promjene *s* u *t* ispred glasa *l* došlo radi olakšanja izgovora.

Prijedlozi i veznici

Većina se veznika javlja u standardiziranom obliku, stoga se ovdje ne navode. Nastavak nekih prijedloga i veznika svojstvenih govorima slavonske Podravine koji se javljaju u istraženoj građi objašnjava i S. Sekereš (1974: 166). Prijedlog *brez*, koji se redovito upotrebljava u starinskim naseljima, a upotrebljavali su ga i stari slavonski pisci, nastao je prema starom prijedlogu *prez* (preko). Umjesto prijedloga *uz* upotrebljava se oblik *nuz* nastao analogijom prema obliku *niz*, a umjesto veznika *jer* javlja se oblik *jel*:

...radiju celi dan, **brez** prekidanja na podne (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488, str. A-04);
...da si nemešćamo kilažu **nuz** visinu (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517, str. A-04); ...da se
familija od srca poželi one stare kuvarice **jel** se po loncima vata paučina (SD, 9. i 10.
8. 2008., br. 517, str. A-04)

2.3. Obilježja slavonskoga dijalekta u jeziku kolumne *Žensko pismo*

(*Glas Slavonije*, autorica Suzana Župan)

U nastavku rada navest će se obilježja slavonskoga dijalekta koja su prisutna u navedenoj kolumni čije je jezik prije svega razgovorni jezik đakovačkih ulica. Najviše se takvih obilježja javlja na fonološkoj razini, dok su tekstovi na morfološkoj i sintaktičkoj razini u najvećoj mjeri standardizirani.

2.3.1. Glasovi

Odras jata

Ekavski se odraz jata isprepliće s jekavskim i ijekavskim:

*Sigurno bi ju sa sobom **donela** (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); ...da ju njegova žena **vreda** i to u njenoj kući (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); Đurđa tad za muško **djete** odabrala ime Denis (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19); ...da će se sjetit materini **rječi** (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); nađe sebi Barica kod kuće **uvijek** posla (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); Namazani po licu crvenom i **bijelom** bojom (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19)*

Ikavski se odraz jata redovito ostvaruje u obliku *di* koji se javlja umjesto oblika *gdje*:

*Ionako znam **di** ću ju nać kad se vratim (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19);*

Glas *h*

Glas se *h* ispušta ili zamjenjuje glasovima *j*, *v* i *k*:

*polako i otežano **odala** prema rodilištu (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19); Sad i on počeo **puvat** još jače uz nju (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19)*

Utjecaj se standarda vidi u primjeru u kojemu se glas *h* javlja:

*Šta joj oči vide to naprave – štrika, **hekla**, veze, neca, šlinga, jednom i tapiseriju napravila. (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19);*

U vezu s nejavljanjem glasa *h* može se dovesti i promjena u odnosu na skupinu *hv*. Prema početnom skupu *hv* stoji glas *f*. O toj promjeni S. Ivšić (1913: 200) kaže: "U skupu *hv* prelazi najprije *v* iza *h* u *f*, a onda od *hf*, pošto se *h* izgubi, ostaje samo *f*."

*Te mlade generacije stvarno su **nezafalne** (prilog GS, 24. 5. 2006., br. 27759, str. 19); uz njen uramljeni zlatovez stoji **zafalnica** (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19)*

Glas *i*

Potvrđuju se samo oblici bez završnoga *–i* u infinitivu:

*Veselka ni **spavat** ne može od sekiracije. (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); Pa kako će to Brazil **igrat** na Evropskom prvenstvu? (prilog GS, 21. 6. 2008., 27783, str. 19); Tako će mu **bit** lakše **čekat**. (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19)*

Bez krajnjega se glasa *i* beziznimno javlja veznik *ali*:

***Al** prazno Franjici u kući bez matere (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); Đurđa tad za muško djete odabrala ime Denis, **al** Đuro ni čut. (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19)*

Glas se *i* reducira na kraju i u sredini riječi:

*Ionako znam di ću ju nać kad se vratim **kuć**!* (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19); *Franjo i Marina imali **velke** svatove* (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); ***kolko** golova, **tolko** bodova* (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19)

Hijatsko j

Hijatskim se j beziznimno rastavlja dvootvornička skupina *io* u glagolskom pridjevu radnom: *častijo, mislijo, objasnijo, odgovorijo, okrenijo se, šutijo, vratijo se, zaboravijo, zavrniyo,...*

*Namjerno joj **zaboravijo** reć da je novac od svatova moro dat materi.* (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); *odma se **razbudijo** Đuro* (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19)

Dvootvorničke skupine *ae* i *ao*

Dvootvornička se skupina *ae* mijenja u *aj* što se osobito dobro vidi u brojevima:

*... pegla od svoje **dvanajste*** (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); *Evica pitala zašto publiku zovu **dvanajsti** igrač* (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19); *...udebljala se u trudnoći **dvajst** kila* (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19)

U glagolskom se pridjevu radnom krajnje *o* bez iznimaka steže s otvornikom ispred u dugi otvornik *o*:

*Franjo **izabro** mamu.* (prilog GS, 24. 5. 2007., br. 27759, str. 19); ***Spavo** cjeli dan* (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19); *...jedno jutro **reko** ženi da će vratit Veselku kuć!* (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19)

Stezanje dvootvorničke skupine *ao* događa se i u drugim oblicima:

*odvali **ko** iz topa Milka* (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19); *Zna se di prestaje muški **poso** u onakim stvarima* (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19);

Gubljenje glasova

Do redukcije drugih zanaglasnih otvornika kao i zatvornika u sredini i na kraju riječi dolazi vrlo rijetko:

*Samo stojiš na голу i **ništ** ne radiš...* (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19); *Nemoj da te **neko** čuje!* (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19); *Sina upozorila da kod **take** nikad imat skuvano neće* (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19)

Ostale promjene glasova

Raznim je stezanjima, asimilacijama i ispadanjima glasova u mnogim primjerima došlo do znatnijih promjena u odnosu prema prvotnim oblicima:

Ne moš ti Veselku razuvjerit (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); *Ošo u gostionu u selu i svima zavrniyo rundu!* (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19); *E, neš više ni blizu meni* (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19)

2.3.2. Oblici

Imenice

Jedino obilježje slavonskoga dijalekta jest izostanak sibilizacije u dativu i lokativu jednine imenica ženskoga roda e-vrste:

Za sedam dana počela raditi. U struki, ko doktorica. (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19); *a u drugoj ruki teška torba* (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19)

Ostala obilježja starih imeničkih promjena nisu zastupljena.

Pridjevi i zamjenice

Dočetak se –akav u svim primjerima zamjenjuje dočekom –aki:

kaki je to fakultet pa se na njega mora ić pet godina? (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19)

Upitno-odnosna zamjenica *tko* pojavljuje se u obliku *ko*:

Sad Reza zna ko je sudac (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19); ... *tako drugi znaju ko je glavni* (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19)

Upitno-odnosna zamjenica *što* upotrebljava se u obliku *šta*:

A, šta ćeš, naivno žensko! (prilog GS, 16. 8. 2008., br. 27828, str. 19); *Ma šta kažeš?* (prilog GS, 21. 6. 2008., br. 27783, str. 19)

Glagoli

Glagoli koji u standardnom jeziku imaju sufiks –nuti javljaju se sa sufiksom –nit:

Jedva se suspregnila da Franji ne kaže šta misli o tome (prilog GS, 24. 5. 2008., br. 27759, str. 19)

2.4. Leksik slavonskog dijalekta u kolumni Šokački divan

(Slavonski dom, autorica Ana Andračić)

Primjeri navedeni u nastavku rada preuzeti su iz rubrike *Šokački divan* koja svakodnevno izlazi na posljednjoj stranici *Slavonskoga doma*. Osobitosti se leksika slavonskoga dijalekta

najviše ogledaju u nazivima za narodnu nošnju, odjeću, starinske običaje, a sve u svrhu dočaravanja autentične atmosfere slavonskog prostora i običaja. Primjerice u objašnjenju pojma *knedla* saznaju se mnogi detalji o modi:

Knedla – *Nije samo okruglica sa šljivama već oblik ženske frizure! Žene su svoju dugu kosu plele u pletenice, a njih su na tjemenu smotale u krug i učvrstile ukosnicama. Djevojke su je ukrašavale cvijećem, a žene najčešće prekrivale maramom. Često se nije moglo ni znati koliko je duga kosa dok je ne bi za pranje rasplele. A da bi bolje stajala, učvršćivala se zašećerenom vodom.* (SD, 4. 7. 2008., br. 487)

Svaki je primjer objašnjen smještanjem u kontekst u kojemu se najčešće upotrebljava:

Tapšati - *udarati dlanom o dlan! Odobravamo i nagrađujemo uspješno izveden program ili lijep potez na utakmici. Pljeskanje može biti izraz oduševljenja ili upozorenja. Lupkanje dlanom po ramenu ili plećima znači zahvalu, čestitku ili poziv da se osoba okrene. Nema djeteta koje svoju prvu komunikaciju nije započelo s taša-taša tanana i to nebrojeno puta u danu, za svakoga ponovno!* (SD, 22. 7. 2008., br. 502)

Ako je riječ o pojavama koji imaju negativan prizvuk, autorica nerijetko daje i savjete kako ih ispraviti, izbjeći ili poboljšati:

Lapiti – *isparavati se! Tako se nikada ne govori za slasne mirise iz lonca, već samo za one neugodne. Najčešće za zadah iz usta nakon treće rakije i dva piva, graha i crvenog luka ili omiljene janjetine s mladim lukom! Srećom, postoje sredstva za spašavanje od takvih neprilika, sprejevi i žvakače! Ovaj izraz ima i metaforično značenje kad opisuje osobu koja ništa ne radi.* (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488)

U nastavku rada primjeri se navode abecednim redom:

- *čepeljiti* - odvajati nezdrava i zdrava zrna riže ili graška, čupati sitne travke između izniklih biljčica u vrtu; cjepidlačiti (SD, 27. 6. 2008., br. 481)
- *džapati se* - uzrujavati se (SD, 1. 7. 2008., br. 484)
- *iskeljiti se* - tako izgleda netko tko se široko smije, a nedostaju mu zubi ili su u lošem stanju (SD, 3. 7. 2008., br. 486)
- *keckati se* - međusobno se verbalno izazivati ili pretjerivati oko nekakvoga zajedničkog interesa (SD, 23. 7. 2008., br. 503)
- *knedla* - okruglica sa šljivama i oblik ženske frizure (duga kosa spletena u pletenice te na tjemenu smotana u krug i učvršćena ukosnicama) (SD, 4. 7. 2008., br. 487)
- *krtožiti se* - gnijezditi se (SD, 31. 7. 2008., br. 510)
- *lapiti* - isparavanje neugodnih mirisa, zadah iz usta; u metaforičnom značenju opisuje osobu koja ništa ne radi (SD, 5. i 6. 7. 2008., br. 488)

- *ljuskati* - zubima odvajati vanjski dio od mekog bundevina ili suncokretova sjemena (SD, 7. 7. 2008., br. 489)
- *nagemati se* - obogatiti se lako i brzo (SD, 11. 7. 2008., br. 493)
- *nameračiti se* - tvrdoglavo naumiti nešto napraviti (SD, 28. 7. 2008., br. 507)
- *naspolak* - napola (SD, 30. 7. 2008., br. 509)
- *na veru* - na dug (kupovati) (SD, 10. 7. 208., br. 492)
- *odviše* – previše, jako (SD, 9. i 10. 8. 2008., br. 517)
- *ofirati* - udvarati se komu (12. i 13. 7. 2008., br. 494)
- *sopako* – naopako (SD, 16. 7. 2008., br. 497)
- *stavniti se* - smračiti se (SD, 18. 7. 2008., br. 499)
- *šikovati se* - slagati se po boji, svidati se jedno drugome (SD, 29. 7. 2008., br. 508)
- *šplentrav* - nespretn (SD, 16. i 17. 8. 2008., br. 522)

3. ZAKLJUČNO

Prožimanje standardnojezičnih oblika i dijalektizama samo je jedna od osobitosti hrvatskoga jezika. Mogućnosti takva izražavanja ostvaruju se i u medijskom diskursu, osobito u dnevnim novinama i to na različite načine i na različitim jezičnim razinama. Upravo je leksička razina osnova na kojoj dolazi do najveće uporabe obilježja slavonskoga dijalekta, dok je pojava ostalih obilježja uvjetovana kontekstom i novinskim prostorom. U odnosu na zastupljenost slavonskoga dijalekta u lokalnim radijskim i televizijskim emisijama, novine su medij u kojemu su takva obilježja manje u uporabi. Razlog tomu može se tražiti i u činjenici da se takav medij među čitateljstvom širi isključivo pismenim putem, čime su automatski isključene mogućnosti iskorištavanja naglasnih osobina slavonskoga dijalekta.

Utjecaj standardnoga jezika na slavonske govore još se u većoj mjeri odražava na pisane tekstove, čemu svjedoči i analiza dvaju tekstova. U kolumni *Teta Evina klupčica za divane* pisana valpovačkim govorom u velikoj mjeri dolazi do odstupanja od uobičajenih jezičnih osobina slavonskoga dijalekta pod utjecajem standarda: uporaba infinitiva sa završnim glasom *i*, sporadična pojava glasa *h* i glagola sa sufiksom *-nuti* te nezastupljenost starih nastavaka u imeničkim promjenama. Provedena analiza stoga u pitanje dovodi navode S. Sekereša (1974: 126-127) o pripadnosti Valpova skupini podravskih naselja koja dobro čuvaju starinski govor. Pri tome u obzir svakako treba uzeti i činjenicu da se na novinskoj građi nije moglo propitivati jedno od osnovnih obilježja slavonskoga dijalekta – naglasni sustav. U obzir treba uzeti i godinu objavljivanja njegova rada (1974.) jer je u posljednjih tridesetak godina očuvanost slavonskoga dijalekta pod utjecajem književnoga izraza i suvremenoga načina

života prilično smanjena. Potvrđuju to i tekstovi Suzane Župan u *Glasu Slavonije*, koji još u manjoj mjeri čuvaju obilježja slavonskoga dijalekta.

U odnosu na polaznu pretpostavku o smanjenju komunikacijske učinkovitosti prilikom uporabe nestandardiziranih jezičnih elemenata možemo zaključiti kako ta činjenica ovisi o mnogim čimbenicima, između ostaloga i o vrsti novina, novinskoj rubrici, tematici članka, ali ponajviše o profilu čitatelja. Ako rečenomu pribrojimo i činjenicu da standardni jezik sve više utječe na govore slavonskoga dijalekta te činjenicu da se ti govori danas mogu čuti u izričajima vrlo maloga broja izvornih govornika, pojava je tekstova zasićenih obilježjima slavonskoga dijalekta svakako vrijedan doprinos njegovanju i očuvanju od zaborava bogate slavonske kulturne baštine.

KRATICE

GS – Glas Slavonije

(17. 5. 2008., br. 27754; 24. 5. 2008., br. 27759; 21. 6. 2008., br. 27783; 4. 7. 2008., br. 27793; 31. 7. 2008., br. 27861; 16. 8. 2008., br. 27828; 19. 9. 2008., br. 27856)

SD – Slavonski dom

(27. 6. 2008., br. 481; 1. 7. 2008., br. 484; 3. 7. 2008., br. 486; 4. 7. 2008., br. 487; 5./6. 7. 2008., br. 488; 7. 7. 2008., br. 489; 10. 7. 2008., br. 492; 11. 7. 2008., br. 493; 12./13. 7. 2008., br. 494; 16. 7. 2008., br. 497; 18. 7. 2008., br. 499; 19./20. 7. 2008., br. 500; 23. 7. 2008., br. 503; 26./27. 7. 2008., br. 506; 28. 7. 2008., br. 507; 29. 7. 2008., br. 508; 30. 7. 2008., br. 509; 31. 7. 2008., br. 510; 9./10. 8. 2008., br. 517; 16./17. 8. 2008., br. 522)

VL – Vinkovački list

(7. 3. 2008., br. 9; 14. 3. 2008., br. 10; 21. 3. 2008., br. 11; 4. 4. 2008., br. 13; 11. 4. 2008., br. 14; 2. 5. 2008., br. 17; 16. 5. 2008., br. 19; 23. 5. 2008., br. 20; 30. 5. 2008., br. 21; 20. 6. 2008., br. 24)

LITERATURA

- Badurina, L.; Kovačević, M. (2000) *Publicistički stil – problematizacija pojma*, Riječki filološki dani 3, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, str. 19-28
- Bagić, K. (1997) *Beletristički stil. Pokušaj određenja*, Kolo, br. 2, str 5-16.
- Barić, E.; Hudeček, L.; Koharović, N.; Lončarić M.; Lukenda, M.; Mamić, M.; Mihaljević, M.; Šarić, Lj.; Švačko, V.; Vukojević, L.; Zečević, V.; Žagar, M. (1999) *Hrvatski jezični savjetnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školske novine, Zagreb

- Bilić, A.; Kolenić, Lj. (2004) *Govor mjesta Andrijaševci*, Šokačka rič 1, Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije, Vinkovci, str. 5-49.
- Brozović, D. (1970) *Standardni jezik*, Matica hrvatska, Zagreb
- Brozović, D. (1980-1981) *O sadržaju pojma norma u leksikologiji*, Jezik, 28, 5, str. 138-145
- Finka, B.; Šojat, A. (1973) *O slavonskom dijalektu ekavskog izgovora u okolici Vinkovaca*, Rasprave Instituta za jezik 2, Zagreb, str. 7-19
- Finka, B.; Šojat, A. (1975) *Hrvatski ekavski govori jugozapadno od Vinkovaca*, Radovi Centra za znanstveni rad – Vinkovci, br. 3, Zagreb, str. 5-131.
- Frančić, A.; Hudeček, L.; Mihaljević, M. (2005) *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb
- Ivšić, S. (1913) *Današnji posavski govor*, Rad JA 196, str. 124-254; Rad JA 197, str. 9-122
- Katičić, R. (1999) *Načela standardnosti hrvatskoga jezika*, Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika, Matica hrvatska, Zagreb
- Kolenić, Lj. (1997) *Slavonski dijalekt*, Croatica, god. 24., 45-46, str. 101-117
- Lisac, J. (2003) *Hrvatska dijalektologija I., Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb
- Lukežić, I. (1998) *Štokavsko narječje (Nacrt sveučilišnih predavanja)*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju, 32, Zagreb, str. 117-136.
- Sekereš, S. (1974) *Govor Slavonske Podravine*, Zbornik za filologiju i lingvistiku, Matica srpska, Novi Sad, XVII/2, str. 125-166
- Silić, J. (1997) *Novinarski stil hrvatskoga standardnog jezika*, Kolo 3, str. 495-513
- Silić, J. (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*, Disput, Zagreb
- Silić, J. (2006b) *Polifunkcionalnost hrvatskoga standardnog jezika*, Kolo, V, br. 1, str. 244-247.
- Silić, J.; Pranjković, I. (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb
- Škiljan, D. (2000) *Javni jezik*, Izdanja Antibarbarus, Zagreb
- Težak, S.; Babić, S. (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb